

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК БІЗНС – СТРУКТУР

<http://orcid.org/0000-0001-6014-9999>

Капранова Лариса Григорівна, завідувач кафедри економічної теорії та підприємництва, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», доцент, к.е.н., kapranova_l_g@pstu.edu, 098258947

Капранов Максим Андрійович, магістр зі спеціальності «Якість, стандартизація та сертифікація», ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Larysa Kapranova, Head of the Department of Economic Theory and Entrepreneurship, SHEU «PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY», PhD, Associate Professor
Maksym Kapranov, Master in "Quality, Standardization and Certification", SHEU «PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY»

L. Kapranova, M. Kapranov. Mergers & Acquisitions are as a factor of influence on the development of business structures.

The paper discusses the impact of M&A on the development of business structures. The scheme of interconnection of types of association of enterprises is given. The classification of types of mergers and acquisitions of enterprises is given. The stages of mergers and acquisitions have been determined. A graphical interpretation of the dynamics of M&A in the world in the period 2010 - 2016 is constructed. It is determined that M&A further processes are gaining momentum in the world. The number of M&A transactions for the last 8 years since 2010 has increased almost 4 times from \$ 262,517 million to \$ 868,647 million. It is concluded that the spheres of commodity production and services are more prone to M&A processes in the world, because in these areas the greatest share of "superprofits" is concentrated. We can state that the world's M&A are gaining momentum. But for each country there is a list of business areas that have great trends in this area. The economy of Ukraine does not stand aside from these processes. It is proved, based on InVenture Investment Group data, that the largest number of M & A processes in Ukraine for 2015 - 2017 took place in the sphere of financial activity - 24%, the second place is occupied by agriculture - 14%, the third place - the mining industry - 12%. Thus, the M & A processes in Ukraine are still in its infancy, as the national legislation is not fully adapted to the functioning of transnational corporations in Ukraine, and the securities market is not attractive to foreign businesses due to the unstable economic and political situation in the country.

Капранова Л. Г., Капранов М. А. Злиття і поглинання як фактор впливу на розвиток бізнес – структур.

В роботі розглядаються питання впливу M&A на розвиток бізнес – структур. Наведено схему взаємозв'язку видів об'єднання підприємств. Наведено класифікація типів злиття і поглинання підприємств. Визначено етапи злиття та поглинання. Побудовано графічну інтерпретацію динаміки M&A в світі за 2010 - 2016 рр. Визначено, що процеси M&A в світі набирають подальших обертів. Кількість операцій M&A за останні 8 років з 2010 року збільшилась майже у 4 рази з 262517 млн. \$ до 868647 млн. \$. Зроблено висновок, що процесам M&A в світі більш схильні сфери товарного виробництва та сфера послуг, бо в цих галузях сконцентрована найбільша питома вага «надприбутків». Можна констатувати, що світові M&A набирають все більших обертів. Але для кожної країни існують свій перелік сфер бізнесу які мають більші тенденції в цій сфері. Економіка України не стоїть осторонь цих процесів. Доведено на основі даних InVenture Investment Group можна зробити наступні висновки, що найбільша кількість процесів M&A в Україні за 2015 – 2017 рр. відбулась у сфері фінансової діяльності – 24%, друге місце посідає сільське господарство – 14%, на третьому місці – видобувна промисловість – 12%. Таким чином, процеси M&A в Україні знаходяться ще в початковому стані, тому що національне законодавство ще не повною мірою адаптовано до функціонування транснаціональних корпорацій в Україні, а ринок цінних паперів не я привабливим для іноземного бізнесу по причині нестабільної економічної і політичної ситуації в країні.

Капранова Л. Г., Капранов М. А. Слияния и поглощения как фактор влияния на развитие бизнес – структур.

В работе рассматриваются вопросы влияния M&A на развитие бизнес - структур. Приведена схема взаимосвязи видов объединения предприятий. Приведена классификация типов слияний и

поглощенный предприятий. Определены этапы слияния и поглощения. Построено графическую интерпретацию динамики M&A в мире в период 2010 - 2016 гг. Определено, что процессы M&A в мире набирают дальнейшие обороты. Количество операций M&A за последние 8 лет с 2010 года увеличилось почти в 4 раза с 262517 млн. \$ до 868647 млн. \$. Сделан вывод, что процессам M&A в мире более склонны сферы товарного производства и сфера услуг, потому что в этих областях сконцентрирован наибольший удельный вес «сверхприбылей». Можно констатировать, что мировые M&A набирают все большие обороты. Но для каждой страны существует свой перечень сфер бизнеса имеющих большие тенденций в этой сфере. Экономика Украины не стоит в стороне от этих процессов. Доказано, на основе данных InVenture Investment Group, можно сделать следующие выводы, что наибольшее количество процессов M&A в Украине за 2015 - 2017 гг. состоялась в сфере финансовой деятельности - 24%, второе место занимает сельское хозяйство - 14%, на третьем месте - добывающая промышленность - 12%. Таким образом, процессы M & A в Украине находятся еще в зачаточном состоянии, так как национальное законодательство не в полной мере адаптировано к функционированию транснациональных корпораций в Украине, а рынок ценных бумаг не является привлекательным для иностранного бизнеса по причине нестабильной экономической и политической ситуации в стране.

Постановка проблеми. В останні роки в світі почали спостерігатися тенденції які пов'язні з трансформаційними зрушеннями в організаційній структурі бізнес структур. До цих тенденцій в першу чергу можна віднести угоди в сфері «Mergers & Acquisitions», бо за допомогою цього механізму деякі бізнес структури вирішують свої проблемні питання, чи то позбавляння від конкурента, чи вихід на новий ринок, чи об'єднання зусиль для спільного вирішення проблем у різних сферах діяльності. На цей час не існує єдиної думки, щодо позитивних чи негативних аспектів у сфері «Mergers & Acquisitions», бо з однієї точки зору ці процеси приносять негативні наслідки, а з іншого на ринку остаються більш стійкі і конкурентоспроможні гравці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню «Mergers & Acquisitions» приділяється багато уваги як зі сторони вітчизняних вчених, так і зарубіжні вчені приділяють цьому питанню багато уваги.

Метою статті є визначення впливу M&A на розвиток бізнес – структур.

Результати дослідження. Характерною рисою функціонування сучасної економіки є процеси, які з кожним роком набирають все більших обертів, а саме злиття та поглинання однієї компанії іншою.

В першу чергу потрібно визначитись, чим відрізняються ці терміни один від одного.

По – перше, «Mergers & Acquisitions», «злиття і поглинання» - це заходи, що спрямовані на об'єднання компаній (двох і більше) в одну корпорацію з єдиним керуючим органом, який супроводжується передачею контролю з управління бізнесом від однієї компанії до іншої.

На думку Л.В. Фролової під злиттям та поглинанням в першу чергу слід розуміти процес об'єднання суб'єктів господарської діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок видів об'єднання підприємств [1, С.14]

Фролова Л.Г. приділяє увагу, щодо класифікації основних типів злиття та поглинання, поділяючи їх за восьма ознаками. [1, С.14]

Таблиця 1.

Класифікація типів злиття і поглинання підприємств за Фроловою Л.В. [1, С.16-18]

Класифікаційна ознака	Типи злиття і поглинання підприємств
1. За організаційно – правовою формою	Товариство з обмеженою відповідальністю
	Акціонерне товариство
2. За характером інтеграції підприємств	Горизонтальні
	Вертикальні: <ul style="list-style-type: none"> - Вихідна вертикальна інтеграція; - Низхідна вертикальна інтеграція; - Паралельна вертикальна інтеграція
	Родові
	Конгломератні: <ul style="list-style-type: none"> - З розширенням продуктової лінії; - З розширенням ринку; - Чисті конгломератні злиття та поглинання;
3. За географічною ознакою	Локальні
	Регіональні
	Національні
	Міжнародні
	Транснаціональні
4. За засобом об'єднання потенціалу	Корпоративні альянси
	Асоціації
	Трест
	Концерн
	Консорціум
	Фінансово-промислова група
	Синдикат
	Холдинг
	Франчайзингова організація
5. За відношенням підприємств до злиття та поглинання	Дружні
	Ворожі
6. За умовами злиття та поглинання	Злиття на партнерських умовах
	Злиття не на партнерських умовах
	Злиття зі створенням нової юридичної особи
	Поглинання: <ul style="list-style-type: none"> - повне; - часткове.
7. За механізмом злиття та поглинання	З приєднанням всіх активів і зобов'язань;
	Покупка деяких активів або всіх активів цільового підприємства
	Покупка акцій підприємства: <ul style="list-style-type: none"> - покупка акцій у грошовій формі; - покупка акцій за рахунок інших цінних паперів.
8. За національною приналежністю	Внутрішні
	Експортні
	Імпортні
	Спільні

На нашу думку, більш відповідає розкриттю сутності механізму злиття та поглинання класифікаційні ознаки 4,5,6,7. Інші ознаки вказують більше на організаційну структуру підприємства або на його національну (географічну) приналежність, спосіб його виходу на зовнішній ринок через механізми вертикальної або горизонтальної інтеграції.

На практиці виділяють наступні основні види злиття по типу відносин між компаніями, що об'єднуються:

- горизонтальне злиття: об'єднання двох конкуруючих компаній, які випускають однаковий товар чи послугу;
- вертикальне злиття: об'єднання постачальника і споживача; (металургійний комбінат викупає машинобудівне підприємство);
- злиття з метою розширення ринку збуту: об'єднання компаній, які знаходяться в одній галузі, але реалізують товар на різних ринках;
- злиття компаній, пов'язаних за лінією збуту: об'єднання компаній, що реалізують супутні товари на одному ринку.

За методом фінансування виділяються наступні види злиття у відповідності до їх фінансування:

- злиття з викупом (англ. purchase merger): тип злиття, в якому одна компанія викупує іншу готівкою або за допомогою якихось цінних паперів; такий тип злиття найбільш поширений;
- зведення воедино (англ. consolidation merger): в цьому випадку обидві компанії викупуються, і формується абсолютно нова структура. [2]

Зазвичай процес злиття сприймається як більш «дружній», бо відбувається на партнерських заходах і компанії отримують ті вигоди заради яких відбувся сам процес злиття і в подальшому створюється більш вагома на ринку компанія.

Якщо ж процес злиття не є можливим, бо використовуються різні «хижацькі» методи, то цей процес вважають процесом поглинання при якому можуть бути задіяні методи недоброякісної конкуренції зі сторони поглинаючої компанії.

На злиття і поглинання впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори, що зумовлюють специфіку і ефективність використання компаніями в своєму розвитку стратегії злиття і поглинання. Вплив даних чинників безпосередньо залежить від тих цілей і завдань, які компанія ставить перед собою. Це може бути розширення основного бізнесу або його диверсифікація, набуття публічності як необхідного елемента виходу компанії на світовий ринок, зростання конкурентоспроможності або проста спекулятивність, викликана бажанням заробити. [3]

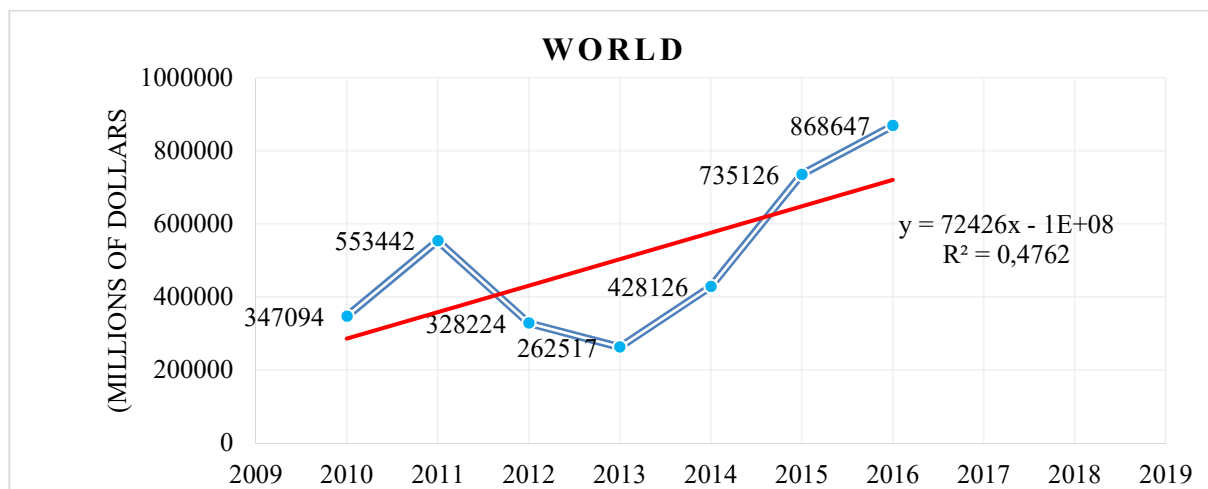
На думку А.А. Праневич процеси М&А мають певні етапи (хвилі) які відбулись та продовжують відбуватись (табл 2.) [4]

Таблиця 2

Етапи злиття та поглинання

Хвиля, рік	Ознаки
I хвиля 1887 – 1904	Горизонтальні злиття. Панування монополій. Створення перших вертикально – інтегрованих компаній: Eastman Kodak, General Electric, American Tobacco, Standard Oil.
II хвиля: 1916 - 1929	Вертикальна інтеграція. У зв'язку з діяльністю антимонопольного законодавства злиття компаній в сферах призводить вже до панування не монополії, а олігополії. Створенням шляхом злиття та поглинання компаній, які працюють до сих пір: General Motors, IBM
III хвиля: 1960 – 1970	Ера конгломератів, 80% М&А призвели до створення конгломератів. Законодавче обмеження на горизонтальну та вертикальну інтеграцію
IV хвиля: 1980-1987	Деконгломерация. Зниження ефективності конгломератів. Збільшення кількості угод з участю європейських компаній. Спостерігається зростання кількості ворожих поглинань.
V хвиля: 1990-2000	Інтернаціональний масштаб мегазлиттів. Характерною ознакою стає об'єднання транснаціональних корпорацій, тобто зверхконцентрація компаній. Вартість угод перевищує 100 млрд. дол. США (прикладі:Vodafone-Mannesmann, Glaxo Wellcome – SmithKline, AOL – Time Warner). Угоди в різних галузях (М&А у сфері фармацевтичного ринку: Glaxo SmithKline, Aventis) Укріплення позицій на ринку М&А компаній з Німеччини, Франції, Японії.
VI хвиля: 2003-2006	Продовження консолідації на американському та європейському ринках. Включення в світову практику М&А компаній з Китаю, Індії, Росії, Бразилії, Аргентини,

	<p>Гонконгу та ін.. Найбільші угоди: Mittal Steel (Індія) – Arcelor (Люксембург), Роснефть (Росія) – Юганскнефтегаз (Росія).</p> <p>Специфічні характеристики шостої хвилі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інтернаціоналізація, тобто процеси М&А почали охоплювати всі країни світу; - висока активність приватних інвестиційних фондів в якості учасників угод по М&А; - фінансування грошовими коштами як переважна форма фінансування угод, що зрушили спосіб фінансування цінними паперами на другий план; - процес консолідації бірж.
VII хвиля: 2007 р. – по цей час	Світова фінансово – економічна криза, на фоні якої йде трансформація ринку на користь більш стійких і конкурентоспроможних компаній

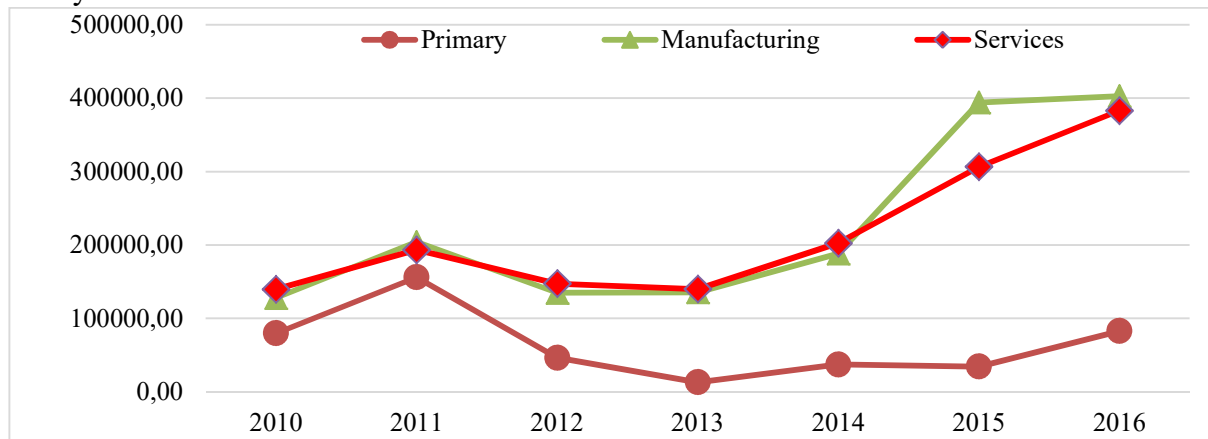

* Побудовано за даними World Investment Report 2017

Рис. 2. Динаміка М&А в світі за 2010 - 2016 рр.

Як бачимо з рис. 2 динаміка М&А в світі за 2010 - 2016 рр. має позитивну динаміку і позитивну лінію тренду, що свідчить що процеси М&А в світі набирають подальших обертів. Кількість операцій М&А за останні 8 років з 2010 року збільшилась майже у 4 рази з 262517 млн. \$ до 868647 млн. \$.

Для визначення більш повної картини розглянемо за якими сферами економічної діяльності здійснюється найбільша кількість М&А рис. 3. Поділимо всі бізнес – структури на три основні групи: первинної обробки, товарне виробництво, послуги.

* Побудовано за даними World Investment Report 2017

Рис. 3 Динаміка М&А в світі за сферами діяльності за 2010 - 2016 рр

За даними рис. 3. можна зробити висновок, що процесам М&А в світі більш схильні сфери товарного виробництва та сфера послуг, бо в цих галузях сконцентрована найбільша питома вага «надприбутків».

Можна констатувати, що світові М&А набирають все більших обертів. Але для кожної країни існують свій перелік сфер бізнесу які мають більші тенденції в цій сфері. Економіка України не стоїть осторонь цих процесів.

InVenture Investment Group представляє найбільшу базу даних "Операції злиття і поглинання М & А в Україні". У відкритому доступі представлена інформація про ключових угодах злиття та поглинання (М & А) в Україні протягом 2015-2017 рр. У зв'язку низькою прозорістю ринку М & А в Україні, InVenture Investment Group не гарантує повної достовірності наданої інформації. Представлена InVenture Investment Group інформація по операціях злиття і поглинання компаній в Україні носить виключно інформаційно-аналітичний характер.

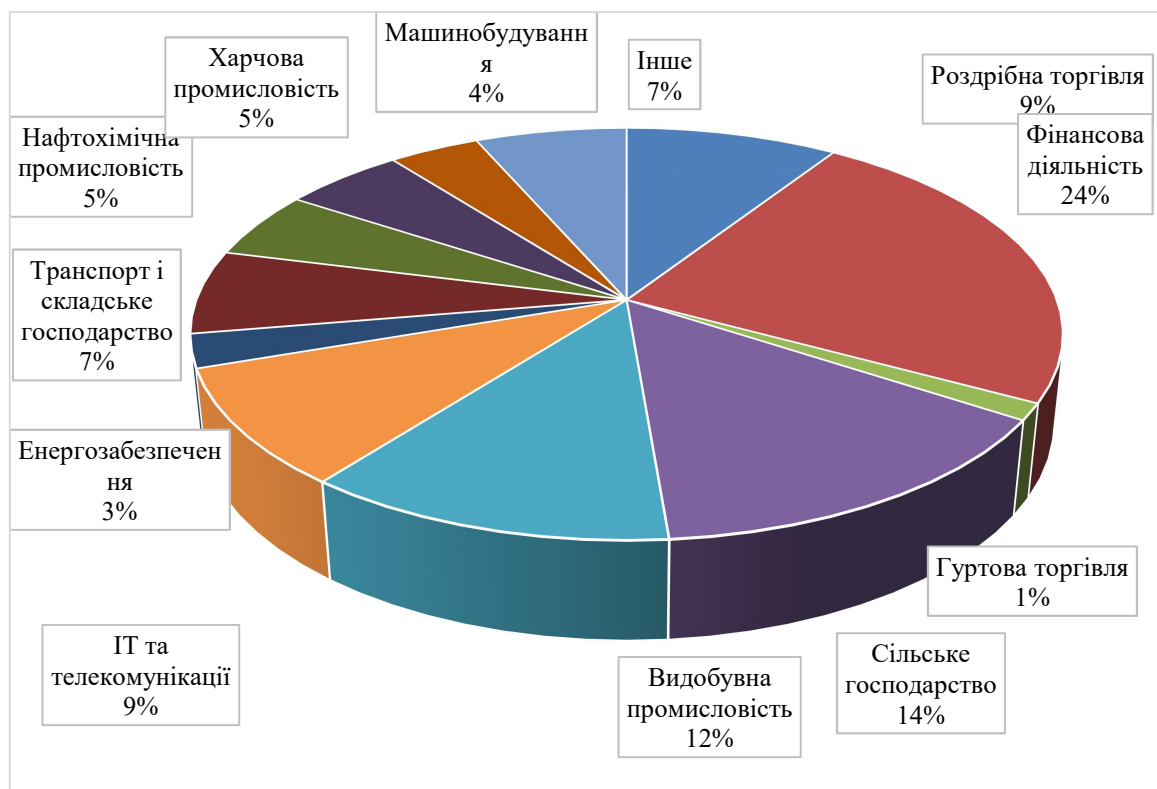

Рис. 4. Структура угод злиття і поглинання М&А в Україні за 2015 – 2017 рр.

На основі даних InVenture Investment Group можна зробити наступні висновки, що найбільша кількість процесів М&А в Україні за 2015 – 2017 рр. відбулась у сфері фінансової діяльності – 24%, друге місце посідає сільське господарство – 14%, на третьому місці – видобувна промисловість – 12%.

Таким чином, процеси М&А в Україні знаходяться ще в початковому стані, тому що національне законодавство ще не повною мірою адаптовано до функціонування транснаціональних корпорацій в Україні, а ринок цінних паперів не є привабливим для іноземного бізнесу по причині нестабільної економічної і політичної ситуації в країні.

Список використаних джерел:

І.Фролова Л.В. Злиття та поглинання підприємств: компендіум для студентів економічних напрямів підготовки денної і заочної форми навчання / Л.В. Фролова, А.Ю. Голобородько. – К: Кондор – Видавництво, 2013. – 240 с.

2. Слияния и поглощения компаний, синергия [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://berg.com.ua/basic/mergers-acquisitions/>

3. Праневич А.А. Слияния и поглощения(M&A) в мировой экономике: влияние кризиса и возможности для национальной экономики/ А.А. Праневич // Белорусский экономический журнал. – 2014. - № 1. – С. 60-75 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://bem.bseu.by/rus/archive/1.14/2014-Pranevich.pdf>

4. Привлечение иностранных инвестиций: слияния и поглощения [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.nbrb.by/bv/articles/1490.pdf>

5. World Investment Report 2017 - INVESTMENT AND DIGITAL ECONOMY [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf

6. Сделки слияния и поглощения M&A в Украине // *InVenture Investment Group* [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a>

References:

1. Frolova L.V. (2013), "Mergers and acquisitions of enterprises: compendium for students of economic directions of preparation of full-time and part-time forms of induction", ["Zlittja ta poglinannja pidriemstv: kompendium dlja studentiv ekonomichnih naprjamiv pidgotovki dennoi i zaочноi formi navjaannja"], L.V. Frolova, A.Yu. Goloborodko, K., Condor, Publishing House, 240 p.

2. "Mergers and acquisitions of companies, synergy", ["Slijanija i pogloshhenija kompanij, sinergija"], [electronic resource], available at: <http://berg.com.ua/basic/mergers-acquisitions/>

3. Pranevich A.A. (2014), "Mergers and Acquisitions (M & A) in the World Economy: Impact of the Crisis and Opportunities for the National Economy", ["Slijanija i pogloshhenija(M&A) v mirovoj jekonomike: vlijanie krizisa i vozmozhnosti dlja nacional'noj jekonomiki"], A.A. Pranevich, The Belarusian Economic Journal, No. 1, pp. 60-75, [electronic resource], available at: <http://bem.bseu.by/rus/archive/1.14/2014-Pranevich.pdf>

4. "Evaluation of foreign investments: mergers and acquisitions", ["Privlichenie inostrannih investicij : slijanija i pogloshhenija"], [electronic resource], available at: <https://www.nbrb.by/bv/articles/1490.pdf>

5. "World Investment Report 2017 - INVESTMENT AND DIGITAL ECONOMY" [electronic resource], available at: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf

6. "M & A mergers and acquisitions in Ukraine", ["Sdelki slijanija i pogloshhenija M&A v Ukraine"], [electronic resource], available at: <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a>

Keywords: mergers, acquisitions, business structures, investments, conglomerates, integration.

Ключові слова: злиття, поглинання, бізнес – структури, інвестиції, конгломерати, інтеграція.

Ключевые слова: слияние, поглощение, бизнес - структура, инвестиции, конгломераты, интеграция.

Рецензент: Хаджинова О. В., декан економічного факультету, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», д. е. н., доцент

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/2905748>